

Výuka náboženství z pohledu její odlišnosti od katecheze (diskuse ve skupinách)

Skupina snažící se charakterizovat výuku náboženství dospěla k závěrům shrnutým v následujících pěti bodech:

1. PRO KOHO:

- primárně pro všechny zájemce z řad dětí, mladistvých i dospělých; křesťanská víra či předchozí křest nejsou podmínkou pro účast na výuce;
- většinu účastníků výuky náboženství tvoří žáci základních škol, někde i studenti středních škol – jedná se o výuku, která má své místo ve výukové nabídce vzdělávacích programů MŠMT ČR; na školách zřizovaných římskokatolickou církví je předmětem povinným, na ostatních školách předmětem nepovinným; učivo je dané, výuka se řídí osnovami a má očekávaný výstup; znalosti žáků a studentů jsou hodnoceny známkou na vysvědčení;
- výuku náboženství pro zájemce z řad dospělých mohou nabízet farnosti;

2. CÍLE:

- u žáků a studentů jsou obecné i konkrétní cíle stanoveny osnovami, které vycházejí jak z roviny teologické, tak antropologické; výuka nejen vysvětluje podstatu křesťanství a z toho vyplývající chápání vztahu mezi Bohem a člověkem, potřebnost mravnosti, liturgické úkony, důvody slavení křesťanských svátků, ale i uvádí do práce s biblickým textem; v neposlední řadě má i mezipředmětový přesah do dějepisu, zeměpisu, literatury a výtvarné výchovy; podstatným cílem je však i hodnotitelný výstup;
- cíle dospělých zájemců mohou být různé – třeba lidé nevěřící chtějí v rámci svého duchovního hledání zjistit, zda by křesťanství a učení římskokatolické církve bylo pro ně; u lidí pokřtěných v dětství, avšak ve víře nevychovaných, může být cílem vzdělání, na jehož základě se mohou nebo nemusí rozhodnout pro návrat k životu v církvi; u lidí věřících a praktikujících to může být získání znalostí a schopnosti zasadit si liturgická čtení do širšího rámce; kunsthistorik specializující se na výtvarná díla s náboženskou tematikou může zjistit, že potřebuje být schopen hlubšího pochopení znázorněného.

3. MOTIVACE ÚČASTNÍKŮ:

- děti jsou na náboženskou výuku přihlašovány rodiči, což nevylučuje možnost, že i ony samy se jí chtějí účastnit, zejména byly-li k tomu vedeny – pak je na učiteli, aby je motivoval, popř. jejich předchozí motivaci rozvíjel tak, aby jejich zájem byl posílen, prohlouben a trval;
- u dospělých souvisí motivace se silou jejich touhy dosáhnout cíle – viz „cíle“; práce učitele má opět veliký význam, neboť se může stát, že učitel probudí v zájemci touhu vzdělávat se ve víře a vyhledávat společenství církve.

4. PROSTŘEDÍ:

- u žáků a studentů církevních škol je prostředím pro výuku náboženství škola; u žáků a studentů ostatních škol je to většinou škola – tam, kde výuka náboženství není nepovinným předmětem, zajišťuje prostory pro výuku farnost, přičemž škola jí může třídu poskytnout;
- prostory pro výuku náboženství pro dospělé obvykle zajišťují církevní subjekty.

5. POZITIVA/NEGATIVA

Pozitiva náboženské výuky:

- dítě z křesťanské rodiny získá znalosti potřebné k tomu, aby se mohlo s porozuměním účastnit křesťanské praxe; je vzděláváno člověkem, který má vhodnou kvalifikaci; výuka je plynulá a soustavná (pro rodiče, kteří sami vzdělávají své děti, by to mohl být problém); dítě je vzděláváno spolu se svými vrstevníky, což velmi pomáhá zejména při výchově k osobní mravnosti a k osvojení si širších etických pravidel; žáci a studenti mohou být motivováni k dalšímu studiu;
- u dospělých, ať už přicházejí s jakoukoli potřebou, je velikým pozitivem to, že jsou systematicky vzděláváni kompetentním člověkem, který jim navíc může poradit, co si přečíst a kam se obrátit se svými otázkami – na rozdíl od internetu, kde si správností a hodnotou nalezených informací nemohou být úplně jisti a kde systematickost chybí; dalším velkým pozitivem náboženské výuky zejména nevěřícího nebo dlouho váhajícího účastníka je to, že ho učitel může motivovat a vzbudit v něm hluboký a osobní zájem o křesťanství, vedoucí třeba až k obrácení.

Možná negativa náboženské výuky:

- netýkají se obsahu ani cílů výuky, ale spíše nevhodné praxe; ve vztahu ke katechezi nelze o náboženské výchově říci, že je lepší či horší – obě jsou potřebné a mají svá opodstatnění;
- pokud jde o náboženskou výuku dětí, negativní účinek bude mít pravděpodobně donucování ze strany rodičů, snaha jakýmkoli způsobem zlomit odpor dítěte k náboženství; ze strany učitele se může negativně projevit příliš „tradičně školní“ přístup: důraz na pouhé memorování informací, projevy despektu vůči slabším žákům, vytváření stresujících situací – náboženská výuka je pak pro dítě školní předmět jako každý jiný, možná ještě horší v tom, že je k těm povinným ještě přidán navíc; z povahy a obsahu výuky pak vyplývá, že necitlivý a celkovou situaci dítěte nerespektující vyučující může dítěti psychicky a duchovně uškodit více než vyučující všeobecného předmětu – samotná absence křesťanského přístupu k druhému člověku je tedy negativem;
- při výuce dospělých se mohou negativně projevit dva extrémy: na jedné straně zavalení účastníka množstvím informací bez zprostředkování jejich významu pro podstatu křesťanského učení a potažmo pro život člověka – na druhé straně necitlivá snaha nevěřícího účastníka hned pro křesťanství získat; jako negativum se může projevit i taková prezentace křesťanství, která je pro život v dnešním světě neživotným modelem.